

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАКАЗ

05 07 20 21 р.

м. Київ

№ 769

Про затвердження Методичних рекомендацій щодо удосконалення освітніх програм, за якими здійснюється підготовка іноземців та осіб без громадянства в закладах вищої освіти України, з урахуванням особливостей їх підготовки

Відповідно до пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (зі змінами),

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Методичні рекомендації щодо удосконалення освітніх програм, за якими здійснюється підготовка іноземців та осіб без громадянства в закладах вищої освіти України, з урахуванням особливостей їх підготовки, що додаються.

2. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра освіти і науки України з питань європейської інтеграції Андрія Вітренка.

Міністр

Сергій ШКАРЛЕТ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо удосконалення освітніх програм, за якими
здійснюється підготовка іноземців та осіб без громадянства
в закладах вищої освіти України, з урахуванням
особливостей їх підготовки

I. Загальні положення

1. Ці Методичні рекомендації підготовлено з метою сприяти підвищенню якості розроблення та реалізації освітніх програм для підготовки іноземців та осіб без громадянства (далі – іноземців) у закладах вищої освіти і наукових установах України (далі – ЗВО).

2. У рамках зовнішньоекономічної діяльності ЗВО надають такі освітні послуги іноземцям:

підготовка до вступу до ЗВО України за програмами підготовчого навчання;

навчання за освітніми програмами здобуття вищої освіти на початковому рівні (короткому циклі), першому (бакалаврському), другому (магістерському), третьому (освітньо-науковому, освітньо-творчому) рівнях;

навчання за програмами післядипломної освіти.

3. Підготовка іноземців в Україні здійснюється згідно з такими нормативно-правовими актами:

Закон України «Про освіту»;

Закон України «Про вищу освіту»;

Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»;

Закон України «Про закордонних українців»;

постанова Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 року № 365 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187»;

наказ Міністерства освіти і науки України від 01 листопада 2013 року № 1541 «Деякі питання організації набору та навчання (стажування) іноземців та

осіб без громадянства», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 25 листопада 2013 року за № 2004/24536;

наказ Міністерства освіти і науки України від 15 жовтня 2020 року № 1274 «Про затвердження Умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2021 році», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 09 грудня 2020 року за № 1225/35508;

наказ Міністерства освіти і науки України від 11 липня 2019 року № 977 «Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 08 серпня 2019 року за № 880/33851.

Крім того, примірний зразок освітньо-професійної програми для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти наведено в листі Міністерства освіти і науки України №1/9-239 від 28 квітня 2017 року.

II. Умови запровадження та реалізації освітніх програм для підготовки іноземців та осіб без громадянства в закладах вищої освіти України

4. Основною проблемою, пов'язаною з реалізацією освітнього процесу для іноземців, є істотне зниження якості освіти через:

низький рівень володіння іноземцями українською та англійською мовами;

слабка орієнтація освітніх програм на формування в процесі навчання затребуваних у міжнародному контексті кваліфікацій, знань, умінь, навичок, компетентностей;

недостатнє врахування особливостей діяльності в країні (регіоні) походження іноземців.

5. Надання освітніх послуг іноземцям не потребує отримання окремої ліцензії. Воно здійснюється за наявності і в межах чинних ліцензій на провадження закладом освіти освітньої діяльності:

за відповідним рівнем вищої освіти або за освітньою програмою вищої освіти, що передбачає присвоєння професійної кваліфікації з професії, для якої запроваджено додаткове регулювання;

з підвищення кваліфікації працівників, обов'язковість якої передбачена законом, з підготовки в інтернатурі.

6. Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365) передбачено такі норми, спрямовані на забезпечення якості підготовки іноземців:

ліцензіат забезпечує проведення для іноземців та осіб без громадянства, які в'їжджають в Україну з метою навчання, тестових випробувань на знання ними української або англійської мови;

не менше 25 відсотків педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, які забезпечують реалізацію освітніх компонентів, передбачених освітньою програмою, з підготовки іноземців та осіб без громадянства, іншою ніж державна мова, повинні мати документ, що засвідчує володіння англійською мовою на рівні не нижче B2 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, або мати кваліфікаційні документи (документ про вищу освіту, науковий ступінь), що засвідчують кваліфікацію з англійської мови (для вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти - на рівні не нижче СМР-2 за мовним стандартом НАТО - STANAG 6001);

у разі започаткування або провадження освітньої діяльності з підготовки іноземців та осіб без громадянства на офіційному веб-сайті здобувача ліцензії (ліцензіата) повинна бути сторінка англійською мовою, на якій розміщена основна інформація про суб'єкта освітньої діяльності, правила прийому іноземців та осіб без громадянства, умови навчання та проживання іноземців та осіб без громадянства, контактна інформація тощо.

7. Прийом іноземців на навчання для здобуття вищої освіти проводиться лише на акредитовані освітні програми (частина восьма статті 44 Закону України «Про вищу освіту») у відповідності до умов прийому на навчання для здобуття вищої освіти в поточному році, що затверджуються щорічно наказом Міністерства освіти і науки України, та правил прийому закладу вищої освіти (наукової установи). Іноземці, які зараховані на навчання до 2021 року відповідно до законодавства, продовжують навчатися на відповідних програмах.

8. Відповідно до частини вісімнадцятої статті 44 Закону України «Про вищу освіту» прийом на навчання іноземних громадян та осіб без громадянства здійснюється за результатами вступних іспитів та на підставі академічних прав на продовження навчання, що надаються документом про здобутий рівень освіти в країні його походження, та врахування балів успішності, що дають право для продовження навчання на наступному рівні вищої освіти відповідно до законодавства країни, що видала документ про здобутий рівень освіти.

9. Відповідно до статті 48 Закону України «Про вищу освіту» мовою освітнього процесу в закладах вищої освіти є державна мова. Заклад вищої освіти має право прийняти рішення про викладання однієї, кількох або всіх дисциплін, виконання індивідуальних завдань та проведення контрольних заходів англійською мовою за умови, що усі здобувачі освіти, які вивчають відповідні дисципліни, володіють англійською мовою. У разі якщо є письмове звернення від одного чи більше студентів, заклад вищої освіти забезпечує переклад державною мовою.

10. Відповідно до абзацу другого частини другої статті 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» іноземцям створюються належні умови для вивчення державної мови. Освітні програми повинні забезпечувати оволодіння українською мовою іноземцями на таких рівнях згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (Common European Framework of Reference for Languages – CEFR, <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>):

B2 – якщо мовою навчання є українська;

A2, B1 – якщо мовою навчання є англійська;

A1 – якщо навчання відбувається англійською мовою у філіях закладів вищої освіти України за кордоном.

11. Єдиний державний кваліфікаційний іспит складається іноземцями мовою, якою відбувалося навчання в закладі вищої освіти.

12. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» заклади вищої освіти наділені правом автономії, що означає самостійність, незалежність і відповідальність у визначенні змісту освіти, який має на відповідати освітньому стандарту.

13. Частиною другою статті 32 Закону України «Про вищу освіту» закладам вищої освіти надано такі права, що стосуються реалізації освітніх програм:

розробляти та реалізовувати освітні (наукові) програми в межах ліцензованої спеціальності;

самостійно визначати форми навчання та форми організації освітнього процесу;

обирати типи програм підготовки бакалаврів і магістрів, що передбачені Міжнародною стандартною класифікацією освіти;

самостійно запроваджувати спеціалізації, визначати їх зміст і програми навчальних дисциплін.

14. Згідно з пунктом 8 статті 36 Закону України «Про вищу освіту» вчена рада закладу вищої освіти затверджує освітні програми та навчальні плани для кожного рівня вищої освіти та спеціальності.

15. Частиною першою статті 91 Закону України «Про вищу освіту» передбачено, що освітня програма повинна містити перелік освітніх компонентів, поєднаних у логічній послідовності, вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані програмні результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти.

16. Відповідно до пункту 15 частини першої статті 62 Закону України «Про вищу освіту» заклад освіти зобов'язаний забезпечити можливість вибору здобувачами навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти, за погодженням з керівником відповідного факультету чи підрозділу.

III. Рекомендації щодо підвищення якості освітніх програм, за якими навчаються іноземці

17. Під час розроблення або вдосконалення освітньої програми, на яку в майбутньому планується здійснювати набір іноземців, особливої уваги рекомендується приділити її відповідності міжнародним процесам і стандартам.

18. Логіка розроблення нової освітньої програми передбачає:

1) проведення попереднього дослідження потреби в уміннях (знаннях, уміннях, навичках, компетентностях) і кваліфікаціях;

2) вивчення вимог стандарту вищої освіти за спеціальністю і рівнем освіти;

3) вивчення вимог професійних стандартів, що існують в даній сфері;

4) визначення на цій основі компетентісного і змістового ядра проєктованої освітньої програми, що забезпечує її відповідність освітньому і професійному стандартам;

5) визначення інших компетентностей, формування яких забезпечуватиме освітня програма, та змістових компонентів.

19. Розроблення освітньої програми необхідно починати з вивчення ринку освітніх послуг, прогнозованої потреби у фахівцях, беручи до уваги процеси глобалізації і мобільності працівників, з урахуванням світових тенденцій, визначення цільової групи споживачів, якій буде адресовано нову освітню пропозицію. Усвідомлюючи, що процеси інтеграції України в світовий освітній та економічний простір із запізненням відображаються в нормативних документах, включаючи освітні стандарти, варто звернути увагу на міжнародні стандарти, класифікатори, бази даних, прогнози. Розглядати освітню програму потрібно, помістивши її в ширший, міжнародний контекст, міжнародні професійні та освітні класифікаційні угруповання.

20. Інструментами, які допоможуть проаналізувати потребу в кваліфікаціях, а отже, забезпечити актуальність освітньої програми, є:

Skills Forecast (<https://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/data-visualisations/skills-forecast>), який надає кількісні прогнози

майбутніх тенденцій зайнятості за секторами, видами економічної діяльності та професійними групами;

Skills-OVATE (Skills online vacancy analysis tool for Europe, <https://www.cedefop.europa.eu/en/data-visualisations/skills-online-vacancies>), який пропонує детальні результати аналізу актуальних вакансій і запитів на уміння в 28 країнах ЄС.

Обидва інструменти розроблено Європейським центром розвитку професійної освіти Cedefop.

21. Проектування програмних компетентностей і результатів навчання рекомендується здійснювати з урахуванням з Європейської класифікації умінь, компетентностей, кваліфікацій та професій ESCO (European Skills, Competences, Qualifications and Occupations). ESCO, яка запроваджена в 2017 році, охоплює всі сектори економіки та містить перелік умінь, компетентностей, кваліфікацій та занять, які існують на ринку праці ЄС та в системі освіти і навчання. Ознайомлення надавачів освітніх послуг з ESCO допомагає зрозуміти процеси розвитку нових умінь, що виникають, в міжнародному контексті, акцентувати увагу на результатах навчання, досягти їх прозорості та порівнюваності в міжнародному контексті, адаптувати зміст навчання до потреб міжнародного ринку праці, врахувати запити з роботодавців.

Для кожної професії ESCO містить перелік і характеристики ключових та опціональних знань, умінь і компетентностей, що допомагає сформувати результати і зміст навчання за освітньою програмою відповідно до вимог міжнародного ринку праці.

22. Для забезпечення високого рівня якості освітньої програми рекомендується здійснювати її проектування і вдосконалення під кутом забезпечення її відповідності:

Критеріям оцінювання якості освітньої програми, що є додатком до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 р. № 977, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 08.08.2019 р. за № 880/33851;

Рекомендаціям щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми, затвердженим Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти 17 листопада 2020 року.

23. Розроблення міждисциплінарних освітніх програм здійснюється згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 01.02.2021 № 128 «Про затвердження Вимог до міждисциплінарних освітніх (наукових) програм», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 06 квітня 2021 року за № 454/36076.

24. Для навчання іноземців рекомендується розробити окремий навчальний план у межах освітньої програми.

25. З метою підвищення якості освітнього процесу з навчання іноземців рекомендується під час розроблення і вдосконалення освітніх програм, навчальних планів, переліку вибіркових освітніх компонентів та їх змісту:

для забезпечення індивідуальної траєкторії здобувачів вищої освіти враховувати регіональні особливості освіти та правового забезпечення професійної діяльності в країнах проживання іноземців, керуючись цінностями та законами міжнародного права;

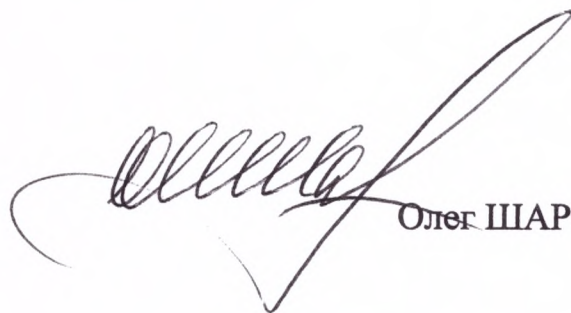
для забезпечення належного рівня мовної підготовки передбачити вивчення дисциплін «Українська мова як іноземна» обсягом до 12 кредитів впродовж перших двох років навчання та «Англійська мова за професійним спрямуванням» в обсязі не менше 4 кредитів;

замість вивчення дисципліни «Підготовка офіцерів запасу» передбачити запровадження інших дисциплін, в тому числі можливість додаткового вивчення дисципліни «Українська мова як іноземна»;

для ознайомлення іноземців з українською культурою, історією, традиціями та сприяння їх адаптації в Україні передбачити вивчення дисциплін(и) відповідного спрямування в обсязі не менше 3 кредитів;

розробляти навчальні матеріали, спеціально призначені для іноземних здобувачів освіти, максимально враховуючи особливі потреби цієї категорії здобувачів.

Генеральний директор
директорату фахової передвищої,
вищої освіти

Олег ШАРОВ